

"SADER" kapatılmamalıydı!

Aytekin Ziylan

E. Mu. Tuğgeneral

Cumhuriyet Bilim Teknik, 23.07.2005

*"Bilim ve onun ürünü olan teknolojiyi üretmeyen toplumlar,
bağımsızlıklarını, dolayısıyla mutluluklarını yitirirler."*

Ord. Prof. Cahit Arf

SADER, savunma sistemlerinde teknolojinin önemini, Orgeneral Cömert'in de dediği gibi, silah sistemlerinde yazılım ve donanımın ulusal olması gerekliliğini yansıtmayı misyon olarak üstlenmiş bir dernekti. Yazık ki kapandı.

Amacı, "Türk Milli Savunma Sanayiini bir bütünlük içerisinde geliştirerek dünyada mevcut en ileri teknolojik düzeye çıkarmak, savunma araç ve gereçlerinin yurt içerisinde geliştirilmesini, üretimini ve gerektiğinde ihracını sağlamak için çalışmalar yapmak, **Türk Silahlı Kuvvetleri'nin dışa bağımlılığını ortadan kaldırarak milli gizliliği ve güvenilirliği sağlayacak** bir savunma sanayiinin kurulabilmesi için her türlü çalışmayı yapmak ve bu çalışmaları ambargo, olağanüstü hal ve savaş halinde de aksaksız olarak sürdürmek" olan Savunma Sanayicileri Derneği'nin (SADER) kapanmasının ne anlama geldiğini irdelemek yararlı olacak.

Çünkü, SADER, amacında "milli gizliliği ve güvenilirliği sağlama" konusuna işaret eden tek dernekti.

Bugün ülke sanayimiz teknolojik olarak, çoğunlukla dışa bağımlıdır. Gerçi son hükümet, içinde bulunduğumuz yılın bütçesine önemli bir Ar-Ge destek fonu koymuştur; ama, bu destekle geliştirilecek teknolojileri ürüne dönüştürebilecek ulusal şirketlerimiz birer birer yabancılara satılmaktadır.

Burada büyük bir çelişki vardır. Türk üniversite ve Ar-Ge kuruluşlarına teknoloji geliştirme projelerini ancak Türk şirketleri verebilir. Yabancı şirketler teknoloji geliştirme projelerini kendi ülkelerindeki kuruluşlara verirler. Ortada ulusal bir şirket kalmadığında durum ne olacaktır?

Bugün, sanayideki üretimde, katma değeri yaratan, "teknoloji geliştirme-tasarım", "üretim", "pazarlama" ve "satış sonrası hizmetler" bölümleri arasında en fazla katma değer sağlayan teknoloji geliştirme ve satış sonrası hizmetler olduğu genel olarak kabul edilmektedir.

Savunma sistemlerinde ise, teknolojinin, katma değer meselesinin de ötesinde, apayrı bir önemi vardır. Bazı teknolojilerin kesin olarak "milli" olması gereklidir. Savunma sistemlerinin tasarım teknolojisine sahip olmak, sistemin istediğiniz amaç için kullanılabilmesini, değişen taktik durumlara göre uyumlu hale getirilebilmesini sağlar. ABD Kongresi'nde "diğer ülkelere sattığımız silah sistemlerinin içine öyle bir çip koyalım ki, bu silahı kullanacak olan ülke, ilerde bunu bizim istediğimiz amaçların dışında kullanmaya kalkarsa, bir sinyal göndererek silahı işlemez hale getirelim", diye konuşmaların yapıldığı bir dünyada, "artık başkalarından alınan silahlara güvenilmemektedir".

Elbette, bütün bunlar hükümet ve bürokrasi tarafından da bilinir. Ama, örneğin, Harp Akademileri Komutanı Orgeneral **Faruk Cömert**, "en mükemmel sistem bile ulusal yazılım

olmadan işe yaramaz", "aldığımız birçok silah sistemindeki yazılımların kaynak kodlarına giremediğimiz için bu silahları arzu ettiğimiz hedeflere kullanamıyoruz" demektedir. (1)

Aynı konuda yazar **Alvin Toffler** de şöyle yazmaktadır:

"... gelecekte başkalarından alınan akıllı silahlara kim güvenecektir? Amerikan, Fransız veya Rus silah üreticileri veya diğer ileri ekonomilerinkiler, ihraç ettikleri uçaklara, roketatarlara, tank veya füzelere, satın alanın sonradan düşman olması veya silahı başka bir düşmana satması durumunda, gizli 'kendini yok etme' çipleri yerleştirebilirler. Gizli talimatlar bir pilotu uçağından dışarı fırlatabilir ya da uçağı patlatabilir. Küresel yer belirleme uydu verilerine dayanan geleceğin teknolojileri bir silah sistemini, önceden belirlenmiş coğrafi sınırlar dışına çıktığı anda bozabilecek şekilde satıcısı tarafından programlanabilir. Bu tür varsayımlar sadece bilimkurgu mudur? Yüksek düzey bir savunma sanayi yetkilisine göre, değildir. Kendisi bize şöyle demişti: 'Sattığımız bütün uçakları şifreleyebiliriz. Ortadoğu'ya sattığımız bütün uçakları yöneten çiplere bir tanıtıcı koyabiliriz. Düşmanca bir davranışla karşılaştığımızda o çipi, yollayacağımız sinyallerle işlemez duruma getirebiliriz. Bunun öyle ya da böyle yapılması gerekir'. Ve bunu söyleyen sadece o yetkili değildi. Satın alan kişi o gizli virüsü bulabilir mi? 'Çok güç' diyor yetkililer. 'İmkânsız derecede güç.' (2)

İşte savunma sistemlerine güvenebilmek için bazı sistemlerin veya sistem bölümlerinin, hem teknolojilerinin geliştirilmesinin hem de üretimlerinin mutlaka "milli (ulusal)" firmalarda yapılması şarttır.

Avrupa Birliği içinde "Savunma Tedariki" konusunu irdeleyen, son güncelleme tarihi 4.11.2004 olup amacı Avrupa'nın savunma sanayii ve teknoloji tabanını güçlendirmek olan "Green Paper"da, savunma tedarikinin, sektörün özelliği dolayısıyla "AB Kamu Tedarik Kuralları"ndan ayrı ve tamamıyla "ulusal" kurallara göre yapıldığı belirtilmektedir. (4)

ULUSAL ŞİRKETLERİN DESTEKLENMESİ

Savunma sistemlerine güvenebilmek için hükümetler, satın almalarda hep ulusal şirketlerini kayırmaktadırlar. Almanya'nın savunma sistem ihalelerinin sadece %15'i açık ihale ile, geri kalanı çağrılan "tek" veya "birkaç" ulusal şirket ile "pazarlıkla" sözleşmeye bağlanır ve Almanya'da yabancı şirketlerin ihaleye katılmaları prensip olarak mümkün olmakla beraber, tedarik sözleşmelerinin dörtte üçü ulusal şirketlerle imzalanır.

İngiltere'de savunma sistem tedariklerinde söylem olarak "best value for money" yani uluslararası rekabet ile "en iyiyi en ucuza alma" kuralının uygulandığı söylenebilir de, incelendiğinde, bu uygulamanın 80+10+10 formülüne uygun olarak yapıldığı görülür. Bu formülün anlamı şudur: Savunma sistemlerinin, değer olarak, ortalama %80'i İngiliz firmalarından, %10'u Avrupa ülkeleri ile ortak projelerden, %10'u da ABD'den tedarik edilir.

Newyork Times gazetesinde yayımlanan bir habere göre de, ABD'de son altı yıldaki savunma sistemi alımlarının sadece %36'sı açık ihale ile yapıldı. Yani savunma ihalelerinin %64'ünde açık ihale yöntemi uygulanmadı.

BİZDEKİ UYGULAMALAR

1. "Milli" ve "ulusal" kelimelerinin savunma sanayii için bile kullanılması yadırganıyor.
2. 2886 sayılı bir önceki Kamu İhale Yasamızda "milli şirketlere" bir avantaj sağlayan 28/4 maddesi hiç uygulanmadı. (5)
3. 1998 Yılında Bakanlar Kurulu tarafından yayımlanan Türk Savunma Sanayii Politikası ve Stratejisi, "Milli Ana Yüklenici" uygulamasını bir zorunluluk olarak öngörüyor. "Yerli Firma" tanımını başlangıçta "Milli Firmaları" ifade ederken, Avrupa Birliği'ne geçiş sürecinde

yayımlanmış yeni Kamu İhale Yasası'nda, bu ifade Türk Ticaret Kanunu'na göre teşkil edilmiş bütün firmaları içerecek şekilde değiştirilmiştir.

Bu Politika ve Strateji Esasları'nda her yıl yayımlanacağı belirtilen "milli olması gereken teknoloji ve sistemler" listesi MSB'lığınca yayımlanmıyor. Dolayısıyla, ulusal teknoloji geliştirilmesini tedarik işlevine bağladığı için çok önemli olan, bu Bakanlar Kurulu Kararı uygulanmamaktadır.

SADER

SADER, ilgililere ve kamuoyuna savunma sistemlerinde teknolojinin önemini, Orgeneral Cömert'in de dediği gibi, silah sistemlerinde yazılım ve donanımın ulusal olması gerekliliğini yansıtmayı misyon olarak üstlenmiş bir dernektir. Unutmayalım ki, ülkemizde savunma sanayii sektöründe bile, ulusal çıkarlarımızı gözetken görüşler yeterince önemsenmiyor; "silahların kendileri değil, o silahların nerede, nasıl, ne yoğunlukta kullanılıyor olması gizlidir", diye konuşan, dernek yöneticisi, savunma sanayicileri de vardır.

Sistemlerinin büyük bir kısmı yazılım kontrolünde çalışan savunma sektöründe, Orgeneral Cömert'in de belirttiği gibi, yazılımına egemen olunmayan bir sistemi kullanabilmek mümkün değildir; hatta kullanılması daha sakıncalı da olabilir. Dolayısıyla savunma sistemlerinin içeriklerinin gizli olmadığı görüşü artık çağdışıdır. Ama, böyle düşünenler veya ihalelerde üzerlerine bir şaibe düşer diye yazılımın milliliği konusunda ısrarcı olmayanlar halâ vardır

İşte, SADER, görev yaptığı sürece bu tip yanlışlıklar konusunda yetkilileri uyararak, düzeltici önerilerde bulunarak, diğer ülkelerdeki uygulamalar hakkında ilgilileri bilgilendirmek için gayret gösterdi.

Ülkemizde yabancı ortaklı şirketlerin veya sadece ABD şirketleriyle ortaklıkları bulunan şirketlerin ortak çıkarları için kurulmuş dernekler de bulunmasına karşın, sadece milli şirketlerin oluşturduğu ve sadece milli olması gereken teknolojilerin geliştirilmesi yolunda çalışan bir derneğin kapanması hem yazık hem düşündürücüdür.

Şimdi SADER'in misyonunun kimler tarafından, nasıl üstlenileceğini ve SADER'in amaçlarının yaşatılıp yaşatılmayacağını takip etmek "Ulusal Savunma Sanayii" fikrine bağlı herkesin görevi oldu. Yetki ve sorumluluğu olanlar bu fikri sadece kulağa hoş geldiği için mi dile getirmekte, yoksa gerçekten bu fikre sahip mi çıkacaklardır, göreceğiz.

Kaynakça :

- (1) **Cumhuriyet** Gazetesi , 12 Mart 2005
- (2) **Savaş ve Savaş Karşısı Mücadele**, Alvin ve Heidi TOFFLER, s.230.
- (3) European Parliament, Directorate General for Research, Brussels, April,1993.
- (4) http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/publicprocurement/dpp_en.htm
- (5) DPT, Kamu İhaleleri Alt Komisyon Raporu.